

ПРЕДПЛАТА: за Краљевину СХС
мјесечно Д 15; тримјесечно Д 40
за Италију мјесечно лира 6; по-
једини број 30 центевама. Огласи
по ценику. Поједини број Д 1-50.

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Помтарина плаћена у готову.

Издаје: Округав Одбор Народне
Радикалне Странке у Шибенику.
Одговорни уредник: Шофро Танкић.
Телефон број 60.

Штампа: Нова Штамповница - Шибеник.

Година II.

ШИБЕНИК, субота 22. септембра 1923.

Број 123.

Некултурна ратничка раса.

Zagrebački »Обзор«, у броју од 16. о. м., узимајућ у оцену чланак г. Charles Loiseau у »Revue politique et parlementaire« о југо-славенској кризи и Maloj Antanti, чини ову приметбу: »No може ли се од Хрвата, који као народ имаду право на слободу као и сваки други, тобоже у име nekог »вишег принципа«, који би у том случају био prosperitet француског савезника Male Antante, зайтијевати, да се одрекну својих оправданих aspiracija I да постану поданици једне некултурне, ратничке расе, која сувише нема нимало разумјеванја за нове интересе нове државне заједнице, у којој је добила тако привилегиран положај? Zar би Французи можда ресигнирали, да им једног дана засједну на грбаћу њихови Ирабри колонијални ратници?«

По »Обзору«, дакле, сав спор српско-хрватски, ил, како се друктије каже, наш државни проблем, reducira се на тежњу Срба, једне некултурне ратничке расе, да од Хрвата учини себи поданике. Kad до овакових сурових и поганих погледа и концепција долази један квалификован представник и орган хрватске интелигенције и хрватске културе, је ли чудно да српско-хрватски спор попрама све јаће и јаће карактере једне незмирљиве племenske мржње, једнога стања душевнога рата? Je ли »Обзор« mogao, да из проблема нашега државнога уређења извуће и управи на адресу српскога племена суровију, bezдушнију, и неправеднију увреду? Срби, тај dio народа нашега, који је неоспорно показао своју државотворну способност, своје безпримерно јунаштво, своју искрену жељу за стваранјем једне заједничке отадзбине и државе с Хрватима и Slovincima на најширим principima демократије и равнoprавности, који је све то utvrdio у Vidovdanskом Уставу, у очима zagrebačke gospode nije drugo nego једна halapljiva некултурна ратничка раса, која хоће да Хрвате себи подметне као побегнице судржављане!

У истом чланку »Обзор« понавља већ познату крилатицу о српском hegemonizmu. Podmitljivost државне управе од подвојника до министра, bahatost и šovinizam војске, zulum и teror žandара, potpuno економско и финансијско pljačkanje — то су разлози zbog којих Хрвати хоће Federativну Jugoslaviju а не današnji веллико-српски vilajet.

I, sasvim је pametno и оправдано по »Обзору«, što Хрвати иду путем крајње реакције, jer је, najзад, француска револуција pokazala да реакција на покварени апсолутизам не може да бира средње путеве, који су предлагали Gijrodin-el. nego one, на којима падају краљевске главе и које су указивали Gjakobinci.

Да ли ће се zagrebački Хрвати ikada одважити да се крену на gjakobinske путеве, на којима падају краљевске главе — а та краљевска глава имала би да буде ovoga пута Краљевина Срба, Хрвата и Slovenaca из Senžermenskug ugovora о миру — veoma је dvojbeno. Bilo како, ovakovim pisanјem и ovakovim погледима zagrebačkih Хрвата јасно је, да се priprema национална kataklizma. Хрвати знају, да Срби неће федеративне државе. Ne će је, jer по svome политичкome искуству и vaspitanју, по duboko usajgenom државотворном свом инстинкту знају, да таква држава не би имала услове prosperitetу ни јенство opstanka. А, буду ли Хрвати одлучно ређени и способни да onemoguће unitarno државно уређење, које хоће Срби, онда, неизбе-

жно и logičно, doći će до razorenја današnje наше државе. U svim uzasima, које би sobom povukao takav dogagјaj треба да су dobro svесни najpre zagrebački Хрвати.

Mi, naprotiv, верујемо у opstanak ове наше државе, која nije само običan fabrikat дипломатскога kongреса, како ispravно konstatuje г. Loiseau, али која сигурно nije ни заслуга Dubrovačkih pisaca 16. vjeka ни hrvatskoga ilirizma, nego је produkt velikoga svetskoga rata, једна srećna tvorevina, ponikla из једнога политичкога земljotresa. А за opstanak ове државе не треба нам да pretendujemo на форме државнога уређења Severo-Američkih Држава или Svajcarsке, nego нани potpuno може dostajati и форма државнога уређења, коју су себи дале nacije далеко веће и napredније од наше, француска и италијанска. За opstanak наше државе nisu апсолутни usлови подрђavanje историјских pokrajina, banova, namesnika, и историјских sabora, nego нам за то може potpuno dostajati и државно уређење по Vidovdanskом Уставу, области, žупани и обласна samouprava. За opstanak, glavni нам је uslov снага против spolnjih neprijatelја, здрав unutrašnji правни poredak, привредно blagostanje и свест да јесмо I hoćemo бити једна држава и једна nacija.

А поправку današnjem Vavilonу, на који се zagrebačka gospoda žale, нека је она потраже у Народној Skupštini у Beogradу, где могу да од današnjega велико-српскога vilajeta учине праву Краљевину Срба, Хрвата и Slovenaca, где могу да учине крај свим тобожњим zulumima, и тобожњим pljačkama. J.

Опасна игра.

Vijest о talijanskom postupku на Rijeci не samo да је iznenadila, već је узбудila tako sav наш narod, у prvom redu престоницу Beograd, да се може рећи, да скоро nije bilo tako узбуђен као ових дана. Tim dogagјajima štampa посвећује najveće pažњу. По svim gradovima и većим мјестима од Gjevgjeље до Maribora држе се protestni mitinzi и svugdje се odraжује potpuna једнодушност у обраби наших права и интереса, од nasrtlјivог susjeda, који је заigrao опасну igru, али која би mogla да га ljuto опеће.

Beogradska »Politika« donosi чланак о којем вели:

Talijanski је diktator visoko podigao nacionalističku zastavu svoje zemlje, и podigao је по talijanski: nije га stalo ни naroda ни žrtva. Idući увјек за neposredним trenutnim uspjehom, он не gleda у dalју budućnost. Gledati у dalју budućnost značilo би за nj један велики napor и једну велику žrtvu. Napor да zauzda onog малог avanturističnog Danunzija који је у svakom Talijanu, а за тај napor он nije dorastaо, и žrtvu да се на оној великој talijanskoј pozornici odre'е lakih uspjeha prvoga glumca, а он, vјeran predstavnik svог naroda, ни за ту žrtvu nije sposoban. Potrebno је onom narodu да stalno nekome pljeska и да му stalno неко pljeska, па је potrebno и njemu, jer teško glumcu kome publika prestane pljeskати. I kad је osjetio да је talijanska publika počela trezvenije gledati на njegove unutrašnje, он се одједном pojavio у spolјиним ulozima. I tako, pošto је osvojio Italiju — bez krvi, počeo је osvajati svijet — bez krvi. I као što му Italija zapljeskala kad се pojavio у оној првој ulozi, tako му је zapljeskala и sada, kad се pojavio у овој другој. I као što

talijanskom narodu nije trebalo дуго да počне hladniti prema njemu у njegovoj ulozi Osvajača Italije, neće му trebati дуго да ohladni и prema njemu у njegovoj ulozi Osvajača svijeta. A dotle? Dotle да sačuvamo svoju hladnokrvnost и mirno svvedemo на njen pravi značaj ову njegovу najnovију ulogu, veoma озbilјnu на talijanskoј pozornici, veoma neozbilјnu у spolјној politici, па и у talijanskoј spolјној politici.

У prvom чину имали смо Tanger и Italija је zapljeskala, jer се osjetila velikom silom gledaјуći samo једног velikог glumca. У drugom чину имали смо Krl. Aplauz је био još већи, jer је ovaj велики glumac stvorio у svoјој publici велику и lijepу iluziju vraćanja једне велике и ljepе прошлости. Treći čin, izgleda, biće Rijeka. Aplauz će бити još већи, jer će iluzija бити већа и ljepša: iluzija staroga Rima, који се ponovo почиње vraćати на Balkan, — као у оно staro sretno doba, kada се са nekoliko војничких garnizona mogla držati у poniznosti mnogobrojna poludivlja plemena и на Balkanu и van Balkana.

Mi не znamo како će talijanski diktator proći с Tangerom, mi не znamo како će proći с Krlom, mi не znamo да li će и kad će оvu фактичну анексију наше Rijeke pretvoriti у правну. Једно само ipak znamo. Znamo да će doći trenutak, kada će се морати prestati играти за publiku и počети играти за istoriju. I тај је trenutak наш. Тај је trenutak увјек био наш. Тај смо trenutak ми čekali и dočekали и с Turcima и с Bugarima и с Austro-Magjarima. Тај ćemo trenutak dočekati и с Talijanima. Historije ide fatalno svojim tokom и сва наша volја да тај tok izmjenіmo lomi се о volју talijanskог diktatora да до kraја odigra svoju ulogu. I играјуći једну ulogu vrlo blagodarnу за једног glumca, он је naturіо једну vrlo neblagodarnу ulogu svome narodu, ulogu Austro-Ugarske. Isto као и Austro-Ugarska, он је počeo с manјim ultimatumima stalno ističući да је он — велика sila, а да смо ми — mali. А zaboravlja да у са баš ти ultimatumи дали моралну снагу maloj Srbiji и да је Austro-Ugarska pošla sunovrat у propast онда kad је извршила laku анексију Bosne и Hercegovine. I isto као и Austro-Ugarska, он traži isto društvo на Balkanu: Bugare, one lude Bugare, који су на Balkanu увјек vadili kestenje из vatre за račun оних, који Balkanu nikad dobra nisu želili. Ali, и ovdje zaboravlja nešto talijanski diktator, zaboravlja оно isto što и njegovi sofijski saveznici. Zaboravljaju да је и Bugarska pošla sunovrat у propast онда kada се vezala са једном antibalkanskom silom.

Mi danas stojimo izmeђu Rima и Solija kao što смо ranije stajali izmeђu Beča и Sofije. Nedostojnu ulogu starog Beča mogao је talijanski diktator uštedeti Rimu, а Sofiji да — и по treći put плати svoju politiku vezivanja за otvoreне neprijatelje Balkana.

Ријека и Гданск.

Француска влада настоји да нађе таково ријешенје ријечног питања, које би било прихатљиво и за Југославију и за Италију. Како се говори француска мисли наћи ову ријешенје по узору статута за слободни град Гданск „Темж“ у једној очито званично инспирисаној вјештици говори о таквоме плану и изјављује, да је Југославија већ изјавила своје пристајање. На Кваи д'Орсај међутим изјављује, да се још да сада не може анати, како ће се Рим и Beograd односити према овом ријешенју по узору Гданска.

Борба за средоземно море.

Svi posljednji politički događaji koji su zubuni svijet, grčko-talijanski sukob, borba za Tanger, pobuna u Maroku i spor oko Rijeke, manifestacije su jedne velike borbe koja se vodi za prevlast na Sredozemnom Moru.

S jedne strane ta borba pokazuje imperijalističke težnje Italije za prevlast na Jadranskom Moru a na suzbijanju upliva i moći Kraljeve. SHS i Grčke. Osvojenje Krfa znači jednu dobit za Italiju u njenom prodiranju na Jadranskom Moru. Poznajući veliku stratešku važnost Krfa ona odgovorila pod raznim izgovorima njegovu evakuaciju, praveći na njemu, u isto vrijeme najmodernija utvrđenja i stvarajući u njegovim lukama stanicu za podmornice. Svim tim postupkom ona pokazuje prije namjerno da od Krfa stvori bazu za daljnje prodiranje, nego da ga evakuise i povrati Grčkoj. S druge strane ona čini sve da dobije u svoje ruke Rijeku koja je najvažnija izlazna tačka Kraljevine SHS na more, ističeći mnogobrojnih željezničkih pruga. Rijeka bi u talijanskim rukama značila privredno, političko i vojničko slabljenje Kraljevine SHS.

U isto vrijeme vrši se na Sredozemnom Moru velika borba između Engleske i Francuske. Ta se je borba manifestovala prilikom posljednjeg grčko-talijanskog sukoba. Okupacija Krfa značila je jak udarac za englesku vlast na Sredozemnom Moru i ta je činjenica odredila Englesku, u ovom sporu, na stranu Grčke. Megjintim Italija je vješto iskoristila protivnosti koje su u posljednje vrijeme bile između Engleske i Francuske i dobila je za svoju stvar Francusku, kojoj je ova zgoda dobro došla da oslabi moć Engleske. Osim toga je Mussolini uspio da Francuskoj sugeriše analognost između okupacije Krfa i okupacije Rura pa se je francuska ustezala, da traženjem bezuslovne evakuacije Krfa, stvori presedan opasan za njenu akciju u Ruru. Ovdje su osim toga uplivali i neki sajmotički interesi Francuske i talijanske industrije.

Francuska ruši englesku prevlast u Sredozemnom Moru i na drugim tačkama. Postoji opravdana sumnja, da se pobuna Rif-Kabila u Maroku protiv Španije vrši uz pomoć Francuske jer je Maroko jedna od najvažnijih zemalja za vlast na Sredozemnom Moru a osim toga je važna kao izvozna zemlja afrikanikih sirovina i tržište za evropske fabrikate. Ovim krvavim napadajima Kabila je cilj da pokrenu na novo pitanje Maroka i pitanje Tangera, grada sučelice engleskog Gibraltara. Dosad je Tanger stajao pod internacionalnom kontrolom svih evropskih velevlasti. I ovo pokretanje marokanskog i tangerskog pitanja znači spremanje novog udara na vlast Engleske u Sredozemnom Moru.

Састанак између Пашића и Мусолинија.

„Правда“ савнаје, да је председник владе г. Пашић одлучно да се састане са г. Мусолинијем почетком будућег мјесеца. На овом састанку ће се ријешити читави спор и закључити аванчино о посјети Њ. В. Краља Александра у Риму и талијанског Краља у Београду. Влада је одлучила да ријешити све спорове са Италијом на пријатељској основи и да то је донијела ту одлуку. Г. Пашић у својему одговору на писмо г. Мусолинија пише му о том састанку и намјерама наше владе.

— У Београду је стигао др. Н. Зупанић мин. на распложењу и војга Нар. Рад. странке у Sloveniji. Посјетио је г. Пашића.

Грчку је префала Турцима Карагаџ као и оток Гумру на усћу Марце.

— Hugo Stinnes стигао је у Москву.

— Нјемачка је закључила напустити пасивни отпор и stupiti u pregovore s Francuskom.

— Cankovljev kabinet u Bugarskoj nalazi se pred padom.

— Trgovačke konvencije između naše Kraljevine i Poljske prihvaćene su.

Политичка ситуација.

БЕОГРАД, 20. августа.

Убуђење гледе поступка Италије на Рибарију није престало, дапаче сваког дана расте. Тим више, што наша влада има аутентичне доказе о припремама Бугарске, да упадне у Македонију у часу, кад добије миг из Рима. Против Бугарске наша је влада на вријеме подузела корак и запријетила уласком у саму Софију у случају упада бугарских комитета на наш територији. Значајно је, и ако су и Краљевина СХС и Бугарска чланови Лиге Народа да наша влада није тражила да се ова ствар узме на претрес у Лиги, непризнавајући јој способност да о овом ријешава послје окупације Крфа. Влада је дуго вијећала о догађајима на Ријеци, као и о одговору на Мусолинијево писмо. Влада стоји одлучно на становишту ралпалског уговора. Иа упућених кругова донаје се, да је наша влада одлучна и да је спремна да прими и борбу, ако нам је Италија наметне. У министарству војном живо се ради. У Македонији као и на мађарској и арбанашкој граници предузете су мјере сигурности.

Данас је поновно започео рад у Скупштини. На дневном реду био је закон о таксама и пристојбама. Демократи су тражили да се сутра стани на дневни ред: питање Рјеке, што је већином гласова одбијено. За вријеме овог изванредног засједања мин. фин. поднијеће Скупштини предлог о дванаестинама аа октобар, новембар и децембар. За трајања сједница Скупштина ће донијети закон о таксама, а у финансијал. одбору припремити дванаестине. Сав тај рад биће довршен најдаље до коца овог мјесеца.

По Уставу је овај састанак Скупштине предвиђен као навапредан, па ће се по завршетку горњег рада опет разићи до првог редовног састанка на 20. октобра о. г. У том времену ће финансијални и законодавни одбор спремити читав низ законских предлога, а као први: буџет, закон о судијама и закон о саобраћајном особљу.

Према објављенима све вијести о несигурности владе у Скупштини су произвољне и тендециозно пуштене. Исто тако је неоснована вијест о отупу мин војног ген. Пешића са положаја. Влада има у Скупштини потпуну већину, са којом ће моћи извршити све, што је у декларацији објавила као свој програм.

Неистините су вијести, да ђемијат напушта радикале, док су истините да, са клерикалцима нема никаквих преговора.

У почетку школ. године.

(Из учишешких кругова).

На жалост и ову годину морамо отпочети у старом школском хаосу. Јединствени текстовни и нови школски закон још никако да се остваре! Било би сувишно набрајати шта се још све не виђа у нашим школама. Готово свака школа има своје особите текстове. Друго је, да у једном крају наше домовине дјеца пођу у школу од 6 година, у другом од 7, а у неким крајевима и од 8 година. Како у доби обвезе на похађање, тако и у разврстанју дјеце опстоји велика разлика. Наставници се пађу на музи, кад им у школу дође дијете из друге покрајине, јер, уз све квалификације, не знају у који годишњи тецај да га уврсте.

Друга болест је у нашим школама нека обилна и непотребита писанија. Који пут наставници приме по читање руковети окружница, већином којима се препоручују разне књиге и листови. Лако је замислити колико се купог папира и још скупљег времена потро-

ши само за једну такову окружницу у цијелој држави. Зар се то не би могло једноставније обављати? Та имамо службених листова, које прима сваки уред. Па зашто не замијенили сву ту писанију и не отискати у листу у 2—3 ретка окружнице о препорукама или забранама равних књига и листова? Не треба сметнути с ума, да сва писанија и сви наугредни послји цијесе на корист, него на очиту штету наставе. Јер будемо ли овако ићи напријед, ми ћемо од наставника направити просте писаре. Наставници, осим непосредног рада, имају обилно посла око исправака хрпе задаћа, писанака и цртака; посла, кога нико не види и не разумије до савјестан наставник.

Захваљујући познатој врсној у управи нашег школског одсјека, ми смо чудну ствар доживјели и са нашим школ. лијечницима. Имамо школ. лијечнике за које, говори се, да их влада плаћа годишње по 6000 динара. Наставници заправо не знају које су то дужности госп. доктора, али знају то, да их у школи преко цијеле године није виђети. Не само то, него још школ. одсјек одлуком 8 фебруара бр 855 о. г. пита наставнике, да извјесте колико дјеце у дотичној школи има гушу и у којем степену развита. На ово питамо: зашто се онда плаћају лијечници, кад се од учитеља, који за то спреме немају тражи да врше лијечнички посао? Зашто школ. власт, кад је именвала лијечнике, није наставницима казала и које су дужности лијечника?

Доста би се имало примјетити и о намјештању наставника. Нама не иде у главу, да је у интересу школе, кад по разним школ. надлештима видимо за столом младе силе, а пред њачким клупама истрошене наставнике. Можда ова школ. болест води своје перело на уреду самог школског одсјека!

Наши дописи.

Рибарић, 15 септембра.

(Рад жандарског радићевца Чујеша). Онај чудни жандармеријски наредник — Чујеш — о ком сте примили допис из Бенковца „Жандар Радићевац“ неко вријеме управ пред одлазак за Бенковац службовао је овде на Рибарићу — као и тамо необично је волио вино и страшно мрзео Србе. — У једном пограничном спору између села Отишња и Маљкова сасвим се ставио на страну овог последњег. „Постакути по њем, његови потчињени органи дадоше се на лупање и мучење мушког и женског свијета комшилука Борковића, а само зато јер су увијек били добри Срби и јер се нијесу дали терористици од Радићевског села Маљкова. Иаударани тужише се али интриге Чујеш-ове са свим његовим аустријским апаратом и методама, какви се само могу да пађу у вино, покрај широкогрудности наших заталкане брајовну тужбу, да се његовим одласком се веома у забавар. Уштрцано отровом и мржњом Радићевско село Маљково и данас прави испале и тучњаје, те пријети да се не народи у крвави сукоб двају села. Мурални потицајељ и кривац јест онај наредник Чујеш.

Раб, 12. септембра.

(Наш опћински посл). Коначно, рапскаме ричанствину одлано; мора која га од преко двије године тишћла, dignata му је са прсију. Glasoviti Ivan Toma prentaо бити опћинским управителјем. Уз њега бити ђе смљенјен i odbur koga је он изабрао i koga њега слабо слушао.

Одлазак Ivana Tome највећма жал његово десно крило познати кројаћ истодобно опћински благајник i predsjednik »Orjuna«. Ivan Toma, јер је ивјера да му напред неће није цвасту ко што су му до сада цвале, па у тој жалости, учинио је, да један његов нећак носи наоколо, на подпис неки поднесак на ђупанијску област у коме

se traži da upraviteljem općine bude imenovan, dosadašnji prvi odbornik, jer zna vajni blagajnik da bi s njime mogao notirati ko kakvom lutkom, a napadaju se naši ljudi za koje se sumnja da bi mogli ući u novi odbor.

Kažu nam da u podnesku ima i pretnja, onako po orijunašku. Dječo ne bulaznite!

Čujem da je danas Ivan Toma Galzigna bio izbačen i iz Gospodarskog Društva, kojega je bio on sam osnovao a u svoje vlastite svrhe, a gdje je bio tajnikom-blagajnikom. Izbacili ga njegovi negla najvjerniji. Sic transl gloria mundi.

X.

Домаће вијести.

Protestni miting Sutra je sazvan protestni miting cijelog Šibenika, protiv talijanskog postupka na Rijeci, kao i uopšte protiv talijanske imperijalističke politike. Mitingu će prisustvovati sve političke stranke i sva društva. Sutra mora Šibenik jednočudo progovoriti i zato nitko ne smije da izostane.

Manifestacije za Rijeku. U četvrtak je Šibenik dokazao svoju jednodušnost u opšte nacionalnim pitanjima i dao vidnog izraza svome ugorčenju nad drskošću Italije, koja podmuklo hoće da nam otme još jedan biser našega plavog Jadrana, pluća našeg ekonomskog života, Rijeku. Ta manifestacija dokazala je da u Šibeniku, i u našem narodu, nema razlika kad je u pitanju obrana Otadžbine. Oko 8 sati na večer skupila se je na Poljani povorka, gdje se sa svuđjih lica odražavao zajednički gnjev i bol nad izgubljenom Rijkom i mržnja na Italiju zbog njene nezasičnosti. Govornici su istakli, da će svi naši neprijatelji naći sav naš narod na okupu u obrani naših nacionalnih prava i interesa. Zatim su bile otpjevane himne i uz poklike Kralju, Otadžbini, vojsci i Rijeci povorka je htjela proći gradom, što je policija spriječila. Povorka se opet povratila na Poljanu, ali je policija pošto pošto htjela da manifestante rastjera, pa je u tu svrhu pozvala i žandarmeriju u pomoć, koja je odma došla i nije se pomijela najljepše. Nigdje nije došlo do izgreda, svud je vladao uzoran red.

Premještaj činovnika. Poglavar Karaman iz Knina premješten je u Supetar; poglavar Mandić iz Supetra u Šibenik; poglavar dr. Lederer iz Šibenika u Knin.

Osuđeni krijomčari. Mjesna carinarnica donijela je konačno riješenje dana 20 t. nij. u pogledu krijomčarenja spiritusa sa strane Slavomira Škarice iz Šibenika i Ivana Čatlaka iz Mandarine, kojim su osuđeni: Ivan Čatlak kao glavni krivac, a Slavomir Škarica kao saučesnik i to: Rوبا kao i prevozno sredstvo (kola i konji sa opremom) konfiskovano je, pak će se u svoje vrijeme prodati na javnoj licitaciji. Obojica solidarno imaju da plate Din. 40.786,95 na ime redovnih carinskih dažbina. Imaju da plate svaki ponaosob Din. 407.869,50 na imu kaznenih carinskih dažbina. Svaki napuše ima da plati u ime takse Din. 2115. Ukupno obojica Dinara 860.755,95.

Dolazak liječnika. U ponedjeljak dolazi načelnik min. narod. zdravlja dr. Štampar sa 35 liječnika u Šibenik.

Otvor katoličkog sjemeništa. U četvrtak, 20. sv. mj., na svečan način otvoreno je katoličko biskupsko sjemenište. Otvorenju su učestvovali osim cjelokupnog katoličkog svećenstva, direktor gimnazije, kut. poglavar i predsjednik općine. U sjemenište je ove godine primljeno 32 dječaka.

Med. Univ. Dr. Kenig, upravnik voj. bolnice u Splitu, oprašta se ovim putem od svih prijatelja, kolega, starišina i znanaca, koje, zbog naglog svoga preminjenja, nije dospio da lično posjeti i pozdravi.

Čitulja. Tek je školska godina započela, a jedan mlad cvijet prestao je da živi. Jučer je nakon kratke bolesti preminuo učenik V. raz. real. gimn. Marinko Mikulandra. Bila mu laka zemlja, n. roditeljima naše saučesce.

Naš telefon. (Primamo iz grada). Od dana a u posljednje doba i pogotovo, telefon je postao našom najvećom gužvatom, jer gotovo uvijek kad ptraziš kod mjesne centrale spoj

ili u gradu ili van grada, moraš da pobjesniš, dok se sa centrale odjave. Zaludu nakon dugo očekivanog i dobivenog spoja daješ znak, da je razgovor svršen, jer spoj ostaje još za dugo nepromijenjen, pa kad ti je opet potrebno zvati centralu, čuješ gdje ti se odjavljuje uvijek onaj, s kojim si već govorio. Više puta zvoniš i zvoniš, ali uzalud. Po deset i po dvadeset časa nekada se zna čekati, dok se dobije spoj. Što to znači kad je prešna stvar ne treba govoriti. U pozoru smo na ovu strašnu neurednost i bagatelisanje telefonskih pretplatnika poštansku vlast u Splitu.

Pozor iseljenici. Prema dobivenim vijestima vratio se početkom ovoga mjeseca iz Amerike jedan naš iseljenik, koji priča u stradanjima petorice naših ljudi, koji su pred tri mjeseca pokušali, da se iz Meksika prokriomčare u S. D. A. Evo im imena:

Fus Zvonimir, Stanić Vladislav, Stanić Stanislav, Štrigić Tomo i Kršulj Josip svi navodno iz općine Brbir, bili su na radu u Francuskoj, gdje su ih neki zakutni agenti savjetovali, da otputuju u Meksiko, odakle je najlakše uslužiti se u Sjedinjene Države Amerike. U jednom gradu na granici Meksika i S. D. A. naišli su ovi neiskusni i zavedeni ljudi na nekog čovjeka, koji je govorio srpsko-hrvatski, te im izmamio 500 dolara za obećanje, te će ih sa autom prebaciti preko mosta; nu ovaj ih je u kritičnom času odnesavši novac ostavio na cjevdu, a oni su pokušali da noću pregaže rijeku. Na drugoj strani rijeke pali su u šake policiji S. D. A., koja ih je otpremila u New-York. Tu su odedžali u zatvoru 25 dana, a potom bili vraćeni u Evropu. Prije par dana stigoh u Hamburg, gdje su imali neprilike kod njemačke policije, koja nije htjela da ihпусти slobodno. Sada su negdje u Francuskoj, gdje traže rada, jer se, ostavši bez sredstava, ne mogu kući vratiti.

Skreće se pažnja našim iseljeničkom avijetu i ovim slučajem, da se neda zavesti i da ne nasjeda kojekakvim tipovima koji gule do kože nušeg iseljenika imajući jedino pred očima svoj džep, a ne interes iseljenika. Ovaj primjer neka ujedno služi iseljenicima kao ponovni dokaz, kako strogo iseljeničke i policijske vlasti u S. D. A. bdiju, da ne njihov iseljenički zakon vrši.

Užltak je za svakog slabokrvnog liječnika Iron-om poradi njegovog izvrsnog ukusa i djelovanja. Dobiva se za Šibenik i okolicu u Ijekami Berof. 5

Вијести.

Принц Павле у Вагребу. Послије свога свадбеног пута принц Павле се мисли стално настанити у Загребу и одати се студији докумената историјских, који се налазе у Југославенској Академији и по приватним архивима хрватскога племства. Он намјерава да проучи односе између Хрвата и Срба од Карађорђа па до 1858 год.

Наш Црвени Крст ва Јапанцу. На последњој сједници Управног Одбора Друштва Црвеног Крста одлучено је да се пострадао Јапану да као помоћ Друштву 5000 швајцарских франака (око 75000 дина.)

Поднаање сиротишта. Министарство Социјалне Политике израдиће потребне планове за поднаање сиротишта у свим обласним варошима у нашој држави. Њих ће подићи помоћу обласних самоуправа, које ће му ставити земљиште и остале потребе на располагање.

При овим аовидима Министарство ће основати и ране стручне курсеве ради усавршавања сирочади у осталим радовима.

Критика енглеских листова. „Манчестер Гвардијан“ доноси чланак под насловом „Диниазм једног хрватског листа“, у којем се писац бави уводним чланком загребачког „Обзора“ о рођењу престолонаследника, па каже, да је заиста чудно што се један хрватски лист у овако озбиљној ствари служи оваквим тоном писања. „Тажис“ доноси вијест о рођењу нашег престолонаследника тврдећи, да ће то деловати умирујеу у корист добрих односа између Хрвата и Срба. Хрвати су били добри хаџбуршки војници, али да ће бити лојални и спреам нове државе.

Brzojavne i telefonske vijesti.

Сједница Министарског савјета.

Спољни политички проблеми.

БЕОГРАД, 22. Министарски савјет расправљао је о свим актуелим питањима спољне политике. На дневном реду била су: Ријека и Бугарска. Гледе Ријеке била је кратка дебата. Очекује се одговор Мусолинија на Пашићево писмо, након чега би имали успиједити преговори, којима би поред г. Пашића присуствовао и др. Нишчић. Расправљајући о одношајима са Бугарском константовано је, да је Бугарска влада, послје нашег ултиматума, подузела кораке да задовољи захтјевима наше владе и да се поштива закључак нишкога споразума. Затим је мин. унутрашњих дјела др. Вучић реферирао о стању у земљи.

Демократи и влада.

БЕОГРАД, 22. Пошто влада није ставила на дневни ред интерелацију демократских посланика о Риједи, то сада демократи настоје изабити ријечке догођаје у своје парламентарно-тактичке сврхе. Демократи ангажирају све опозиционе групе, да заједнички иступе против владе ради тобожњег неуспјеха са Италијом.

БЕОГРАД, 22. Како се по раду у парламенту опажа, демократи форсирају акцију ва образовање јакога опозиционалнога блока, помоћу којег рачунају да ће абацити садашњу владу и да ће Крупа њима повјерити мандат ва образовање нове владе, која би била изборна. Демократи су надамне ратоборни, а у то форсирају успостављање нормалних одношаја са Русијом.

Ухваћени кривотворитељи новчаница.

ЗАГРЕБ, 22. Јучер је полиција открила главна лица банде фалсификатора, која је кривотворила новчанице од 10 Дина и ради чега ће бити у ове новчанице повучене из промета. До сада су ухваћене четири особе. До ухватиња дошло је случајном преметачином у стану машинисте загребачке градске плнаре, који се зове Варди. Полиција је у његовом кокошњаку пронашла скупочијени stroj за фалсификовање. Сутра ће полиција показати новинарима како се на овом stroју штампају банкноте.

Crnogorski princ u Beogradu.

БЕОГРАД, 22. Јучер је овамо допутовао crnogorski princ Petar, најмлађи син bivšeg crnogorskog kralja Nikole. Он се је prije podne zapisaо u dvorsku knjigu i čekaо da bude primljen od Nj. V. Kralja.

„Hrvat“ prekida sa Dr. Šurminom.

ЗАГРЕБ, 22. Јучерашњи „Hrvat“ upozorava svoje čitaоce i prijatelje, da više ne adresiraju nikakovo pismo na Dr. Šurmina a niti od njega što traže, jer je prestao biti članom u redništva „Hrvata“.

Italijani o putu admirala Lee.

РИМ, 22. О доласку енглеског адмирала Lee на једном енглеском ратном броду у Split, италијански истови vele, да је то учинио у циљу проматрања кретања италијанске ескадре у јадранском мору.

Konferencije šefova stranaka.

БЕОГРАД, 22. Предsjednik Narodne Skupštine г. Лј. Јовановић повеће разговоре са šefovima svih stranaka, nako bi се омогућио редовни парламентаран рад и одредио радни програм за будуће јесенско zasjedanje Skupštine.

Naoružanje vojske.

БЕОГРАД, 22. Министar predsjednik г. Pašić дужије времена разговарао је са мин. војног и морарике ген. Pešičем. Razgovor се војдио о питању наоруžavanja наше vojske.

Из странке.

Реорганизација мјесних одбора.

Скрадин. На богато посјећеном абору Н Р. С. у Скрадину одржаном 16 ов. мј. изабрани су у одбор слиједећа господа: Предс. Милош Доброта, подредс. Милан Суботић, благ. Алекса Баљковић, тај. Јово Н. Марјановић, одборници: Јандрија Баљак, поп. Урош Доброта, Божо Доброта, Душан Лалић, прото Михаил Јелача, Ђилит Мартић, Ђуро Ардалић, Шпиро Бједић, Божо Ђиндић, Богде Берић, Јово Берић, Ђуро Гојица, Глишо Лапчић, Душан Лалић пок. Стевана, Марко Лалић, Ђватија Драговић пок. Нике, Нико Скочић, Васо Калањ, Милош Бачкулић, Станко Миловић, Милан Надовоза, Лако Ђиндић, Њубо Томасовић, Ђуро Ђиндић, Мирко Гајица, Љубо Борак, Шпиро Мачак, Лазо Бргић пок. Стевана, Петар Добријевић, Нико Зјалић, Глишо Скочић, Марко Перишић, Нико Јовић, Ђуро Павасовић, Ђорђе Кнежевић, Ђуро Мандић, Душан Поповић. Збор се је мирно разишао уз поклик Њ. В. Краљу, Краљци, Престолонаследнику, Страници, Пашићу и Љ. Јовановићу.

Брајољв послат: Маршалату Двора — Београд, Радикали општине Скрадина радују се добитком нашег милог Престолонаследника честитајући Њ. В. Краљу и Краљци. Живили. — Председник: Милош Доброта.

Синь. На 15 ов. мј. конституисан је срески одбор са срез Синь, овако: Предс. Марко Стојанац, подредс. Лујо Трипало, секр. проф. Паво Башковић, благ. Душан Плавша, одборници: Мирчета Марко, Вишчић, Н. главар, Јосип Башковић и Јосип Перковић.

Книш. На 5 септембра ове год. изабран је у Удољу овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Паја Ченић, подредс. Симо Берић, секр. Лако Верић, благ. Ђуро Анђелић, одборници: Лако Петровић, Душан Жлико, Илија Богдановић, Шпиро Попратњак, Ђуро Гадић, Сава Трескавица, Никола Петко, Димо Иваз, Лазо Лекић, Миле Титор и Симо Берић.

— На 5 септ. ове год. изабран је у О-тону овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Јово Добријевић, подредс. Илија Дешић—Кнежевић, секр. Димитар Кнежевић, благ. Стеван Ковачевић, одборници: Јандрија Мишлџен, Никола Пашић, Никола Карна, Симеун Вишекруна, Ђурађ Опачић, Јандре Деврањ, Тодор Дешић, Вујо Вујновић, Димитар Чупковић и Милош Вујновић.

— На 5 септ. ове год. изабран је у Радучићу овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Девић Милан п. Илије, подредс. Радић Никола, секр. Пуича Јово, благ. Гураа Јандрија, одборници: Кутлача Васил, Мимграга Голуб, Радић Јован, Пуача Тарасија, Пуача Пајо, Шимпрага Љубо, Модрић Вујо, Радић Пане, Модрић Обрад, Бјелобрк Стеван, и Омчику Иван.

— На 5 септ. ове год. изабран је у Мо-кром—Пољу овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. поп Јово Миодраговић, подредс. Каназар Сава, секр. Лука П. Млинарувић, благ. Опачић Петар, одборници: Бједос Миросан, Јануцић Илија, Војиновић Јован, Бједић Ђуро, Вагић Никола, Бајић Јован, Опачић Петар, Бабић Јован, Гамбиража Нико, Поповић Илија, Јануцић Обрад, Каназар Љубо, Поповић Јандрија, Бабић Илија, Тривић Стеван, Костић Михаил, Вукмирица Сава и Вагић Јандрија.

— На 5 септ. ове год. изабран је у По-лачи овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Вучковић Сава, подредс. Мирковић Глишо, секр. Лааић Васиљ, благ. Боснић Сава, одборници: Ђурић Тодор, Бања Васо, Миливојевић Илија, Радуловић Божо, Црногорац Никола и Маглов Марко.

— На 5 септ. ове год. изабран је у Па-ђенима овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Владимир Илић, подредс. Лакан Илић, секр. Јован Илић п. Павла, благ. Сава Драгојло, одборници: Пава Илић, Васиљ Самарџија, Петар Самарџија, Урош Самарџија, Ђурађ Маркош, Миле Шеган, Петар Говоруша, Пава Радан, Бошко Гуска, Васиљ Шолаја и Милан Шупељак.

— На 5 септ. ове год. изабран је у Бис-купцији овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Поповић Михаил п. Онисима, подредс. Поповић Пилип Симић, секр. Вујатовић Мирко, благ. Пријић Стево Стеванов, одборници: Поповић Лазо, Бајић Јован, Бајић Илија, Катић Илија, Гукоровић Ђуро и Пријић Шпиро.

Заруке талијанског престолонасле-дника. Из Рима стижу гласови, да ће талијански престолонаследник запросити ћерку белгијског краља. То се доводи у везу с посјетом белгијског краљевског пара, који су учинили талиј. краљевској породици у Рако-ницију.

Књижевност.

Adresar Industriје дрва за kraljevinu SHS. Uredništvo „Drvočrca“ u Zagrebu, nastojeći da udovolji potrebi trgovačkog svijeta i da polučiti što tješnije veze izmeđju proizvođača i trgovaca drvom s jedne i kupaca s druge strane, odlučilo je pristupiti sastavljanju adresa cijelokupne industriје дрвом Kraljevine SHS. U tu svrhu razaslalo je na sve interesente, koji u kate-горији експлоатације, прераду и велетрговину дрвом спадају један писани арак са слиједећим садржајем:

1. Точан наслов Ваше тврке (фирме); 2. Мјесто, улица и кућни број у којему је главно сједиште (главна управа) Ваше тврке и број телефона; 3. Мјесто и задња пошта (или жељезничка станица) у којем је Ваша творница прераду дрва и број телефона творнице; 4. Име и презиме власника подuzeћа или рavnатељица; 5. Брзојавни наслов за Вашу главну управу; 6. Које је године Ваше подuzeће основано? 7. Дioničка главница у Динарима; 8. Koliko имаћете свега скупа намјештеника; 9. Spada Ваша тврка под произметне и велетрговце или бави се само са трговином на велико? 10. Точан опис свих производа које Ваше подuzeће израђује или са којима тргује на велико; 11. Који су специјални производи Вашег подuzeћа или са којим се специјалним пословима бави Ваше подuzeће? 12. Које производе извазате у иностранство?

Да се јави за нашу привреду особито важан Адресар узмogne што савршене уредити, мoли редакција „Drvočrca“ u Zagrebu, да све тврке у Kraljevini SHS, које експлоитирују, претражују или се баве са трговином дрва на велико, на горња питања одмах и тачно одговоре, јер је то у њиховм властитом интересу, а овакв адресар је за нашу привреду од највећег и неопцијеног значаја.

Болнице у Босни и Херцеговини. У Босни и Херцеговини има 30 болница, од којих су 18 државних, 5 градских, 4 рударске и 3 општинске.

У овим болницама оперисано је прошле године 3059 болесника а прегледано је 83.568 лица. Болнице су наплатиле до сада 1.841.127 динара, а остало је на дугу 2.231.158 динара.

Помажите „Просвјету“!

BANCA DALMATA DI SCONTO D. D.
PODRUŽNICA ŠIBENIK

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. - Eskomptira mjenice. - Obavlja sve burzovne naloge te isplate na sva tuzemna mjesta. - Izdaje čekove i kreditna pisma. - Financira trgovačka, obrtna i industrijalna poduzeća. - Obavlja sve štedioničke i bankovne poslove najkulantnije.

Brzovjavni naslov: DAL.MASCONTO.

21

„СРБИЈА“ прво српско друштво за осигурање у Београду

Угао Књ. Љубице и Књ. Михаилове улице

ВРШИ:

ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА — ОСИГУРАЊЕ ПРОТИВУ ПОЖАРА — ЛОМА СТАКЛА
НЕСРЕЋНИХ СЛУЧАЈЕВА — ТРАНСПОРТНО СИГУРАЊЕ;

као и сва остала осигурања, и гарантује овим средствима:

Према стању друштвеног биланса од 31. децембра 1922. године:

1. Друштвени капитал	Дин. 5,000.000.—
2. Фондови резервних премија	Дин. 7,147.381.01
3. Остали фондови	Дин. 15,659.827.65
4. Непокретно имање авано Хајдук Вељко и Мали „Војник“ на углу	

Кнез Михаилове ул. бр. 1 и Сремске бр. 2 и имања у Космајској ул. бр. 8	Дин. 1,000.000.—
5. Непокретно имање у Новом Саду у змај Јовановића улици бр. 6 а	Дин. 1,000.000.—

ИСПЛАТНА ОСИГУРАЊА ДО 31. ДЕЦЕМБРА 1922. ИЗНОСЕ:

1. У одељењу живота	Дин. 2,758.851-92	2. У одељењу пожара и транспорта	Дин. 3,098.108.06
-------------------------------	-------------------	--	-------------------

за Војводину постоји „Добротвор“ као филијала друштва „Србије“ у друштвеној кући.

Све информације и обавештења даје бесплатно Генерално Заступство за Далмацију: М. ЂУРЕНДИЋ, Сплит, Шубића ул. 4.